

Министерство образования Украины
Харьковская областная госадминистрация
Совет ректоров Харьковского региона
Украинский институт социальных исследований
Национальная юридическая академия Украины
им. Ярослава Мудрого
Харьковский гуманитарный институт
“Народная украинская академия”

ПРОГРАММА И МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

“ВЫПУСКНИКИ ВУЗОВ УКРАИНЫ НА РЫНКЕ ТРУДА”

Харьков
5 февраля 1999 г.

Редакционная коллегия

Астахова В.И. - д-р ист. наук (главный редактор)
Астахова Е.В. - д-р ист. наук
Герасина Л.Н. - д-р соц. наук
Лозовой В.А. - д-р филос. наук
Семеняк И.В. - д-р экон. наук
Таранов И.Е. - д-р физ.-мат. наук
Шаронова Н.В. - д-р техн. наук
Яременко О.Л. - д-р экон. наук
Якуба Е.А. - д-р соц. наук

Адрес: Украина, 310000, г. Харьков, ГСП, ул. Лермонтовская, 27.
Харьковский гуманитарный институт "Народная украинская академия"
Тел.: (0572) 14-92-62, 40-10-09

Программа и материалы международной научно-практической конференции "Выпускники вузов Украины на рынке труда" / Гл. редактор В.И. Астахова. - Х., 1999. - 146 с.

Материалы изданы по результатам международной научно-практической конференции "Выпускники вузов Украины на рынке труда", Харьков, 5 февраля 1999 г.

Цель конференции

Анализ типичных ситуаций на рынке труда выпускников высшей школы в Украине конца 90-х годов и поиск оптимальных моделей реагирования вузов на конъюнктуру рынка.

Порядок проведения конференции

5 февраля, пятница

8.30 – 9.00 Регистрация участников конференции
(III этаж, к.317)

9.00 – 11.00 Открытие конференции.
Пленарное заседание
(Малый конференцзал)

11.00 – 11.30 Перерыв

11.30 – 13.00 Продолжение пленарного заседания

13.00 – 15.00 Перерыв. Экскурсия по Академии

15.00 – 17.30 Круглый стол
(Малый конференцзал)

1918 годі Катеринославские высшие женские курсы были преобразованы в университет, а их медицинское отделение преобразовалось в ныне действующий медицинский институт.

Итак, в конце XIX – начале XX вв. “вольная” высшая школа сформировалась в профессионально дифференцированную динамичную систему, но темпам развития обогнавшую государственную. Она усиливала наиболее слабые профессиональные звенья последней (педагогическое, медицинское, экономическое, сельскохозяйственное), восполняла отсутствовавшие (музыкальное искусство), была более восприимчивой к организационным и методическим новациям, заполняла социальные пустоты в составе учащихся государственной высшей школы, искусственно созданной самодержавием. В этом главная заслуга “вольной” высшей школы. По мере нарастания экономического и политического кризиса самодержавия позиции “вольной” высшей школы укрепились. Держим под давлением объективных потребностей в кадрах вынуждено мирился с ее деятельностью, признавая юридическую полноправность с государственными некоторыми ее профессиональных секторов.

Кляденко С.М., Кирчук О.О.

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПОТРЕБИ МОЛОДІ В ОСВІТІ У ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ОСОБИСТИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ (На прикладі Житомирської області)

В сучасній Україні освіта виступає необхідною умовою підготовки молоді до життя, є основним засобом прилучення до культури. Молода генерація, яка живе в економічно і політично нестабільному суспільстві, потребує вироблення нових орієнтирів у виборі життєвого шляху, орієнтирів, першоосною яких повинна стати освіта.

Держава у розв'язанні економічних та соціальних проблем спирається на освічених, висококваліфікованих спеціалістів. Сучасний стан суспільства вимагає великих інвестицій у сферу розвитку людських ресурсів.

З 1991 року започатковано створення правової бази державної молодіжної політики. Верховною Радою було прийнято Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, де визначено провідні принципи соціальної роботи з молоддю, а саме:

- повага до загальнолюдських цінностей, прав людини і народів;
- безпосередня участь молоді у формуванні та реалізації політики і програм;
- врахування потреб молоді;
- доступність для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій;
- принцип надання соціальної допомоги молодій людині незалежно від її віку;

- принцип гуманності;
- принцип поєднання допомоги із самопомогою;
- принцип адаптації;
- принцип етичності;
- принцип партнерства і взаємної довіри.

Крім того, в цьому ж році був прийнятий Закон України “Про освіту”. в якому зафіксовано, що всі громадяни мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах. Проте, цілісної державної системи соціально-го захисту молоді поки що не існує. Основним недоліком створених законів є дискративність, тобто вони потребують доповнення підзаконними актами, які б мали практичне вираження. Молодіжна політика повинна бути реалізована самою молоддю.

Успішна самореалізація особистості залежить від рівня сформованості ієрархії ціннісних орієнтацій. Молода людина має вміти ставити перед собою цілі і знаходити шляхи їх досягнення. Цілі і плани можуть бути виражені в конкретних досягненнях, подіях життєвого шляху. Предметом планів і цілей є певна сфера життєдіяльності, лінія поведінки, розрахована на період часу, який зразу важко встановити для реалізації очікуваного, яке впливає і співвідноситься з ієрархією цінностей. Життєві цілі залежать від:

- розвитку суспільства;
- стану освіти;
- соціального і матеріального стану особистості.

Зміст життєвої перспективи молоді змінюється від покоління до покоління під впливом різних суспільних факторів. Динаміка сьогочасних суспільних процесів формування системи економічних відносин призвели до кризи цінностей. Колишня система цінностей зруйнована, а нова знаходиться у стані формування. Таке становище в значній мірі зумовлює труднощі соціалізації молоді людини. Тому незмінним компонентом будь-якої системи соціальної роботи з молоддю є:

- цінності матеріальної культури суспільства;
- духовні цінності, що визначають соціальну активність у ставленні особистості до культури суспільства.

По-перше, складна соціальна і економічна ситуація в державі стала поштовхом до утворення в молодіжному середовищі чисельних субкультур. Серед них субкультурні групи девіантного спрямування, які можна умовно поділити на три типи:

1. Субкультури, що зорієнтовані на матеріальні статки та майнові злочини.
 2. Конфліктні субкультури, що культивують цінності населення й орієнтують на досягнення певного статусу насильницькими методами.
 3. Субкультури, які пропонують алкоголь та наркотики як засоби “втечі”.
Таких угруповань в Україні на 1997 рік налічувалося 1,2 тис.
- По-друге, сьогоднішня ситуація характеризується падінням рівня зацікавленості освітою, зокрема, її отриманням в професійно-технічних та вищих зак-

ладах I-II рівнів акредитації. Кількість осіб, які навчалися на початку 1996-97 навчальних років у Житомирській області становила:

Заклади освіти	Кількість осіб, які навчалися
Середні заклади	212 тис.
ПТУ	14 тис.
Вуз I-II рівнів	17 тис.
Вуз III-IV рівнів	11 тис.

Вищі навчальні заклади:

Навчальні роки	Кількість закладів	Кількість студентів
1990/91	2	9,5 тис.
1995/96	5	10,6 тис.
1996/97	4	11,4 тис.

З наведених даних видно, що у 1996 році, порівняно з 1990 р., кількість бажаючих отримати вищу освіту зросла на 1,9 тис. Кількість студентів, які навчалися в ПТУ I-II рівнів акредитації, така ситуація виникла тому, що рівень зацікавленості в отриманні середньої спеціальної освіти впав. Це зумовлено тим, що стоять заводи, фабрики.

З появою недержавних навчальних закладів можливості отримання освіти зросли. Співвідношення державних і недержавних структур освіти неоднакове:

Державні заклади	Кількість	Недержавні заклади	Кількість
Інститути	2	Інститути	1
Академія	1		
Університети	-		

Така кількість недержавних навчальних закладів на території Житомирської області зумовлена загальнодержавною економічною кризою, і тим, що здійснювати освітню діяльність недержавні заклади можуть тільки після одержання ліцензії Міжвідомчої Акредитаційної Комісії (МАК) при Міністерстві освіти України. Щоб отримати таку ліцензію, потрібно створити навчально-матеріальну базу, яка відповідає б державним нормативам, сформувати сталі викладацькі колективи, створити методичні розробки та проводити наукові дослідження.

Стурбованість проблемами отримання освіти знаходиться у певній залежності від віку та соціального становища молоді. Так, більше половини (56%) опитаних віком 15-17 років відповідають, що саме це їх турбує в нинішніх умовах, в той же час у 25-28-річних стурбованість стосовно цього в два рази менше (27%).

В Житомирській області до соціальних чинників, які впливають на вибір молоді щодо освіти, належить і чорнобильський.

Життєві проблеми, що турбують молодь, яка проживає на забруднених у результаті аварії на ЧАЕС територіях

Здоров'я і медичне обслуговування	49,7%
Вибір майбутньої професії	41,4%

“Проблема здоров'я настільки важлива і турбує молодих людей, що відсувала на другий план таку актуальну для випускників шкіл проблему, як вибір майбутньої професії”.

По-третє, все більша частина молодих людей, зокрема, випускників загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ, навчальних закладів, що готують спеціалістів середньої ланки та вищої кваліфікації не в змозі знайти роботу, працевлаштуватися. Наприклад, у житомирській школі № 11 50% випускників 1996-97 н.р. вступили до вищих і середніх закладів освіти; 5% пішли працювати, а на 1 жовтня 1998 р. 15% залишилися незайнятими. У торговельно-економічно-юридичному технікумі у тому ж навчальному році за держзамовленням отримали роботу 30% випускників, 20% вступили у вузи, інші отримали дипломи без направлення на роботу. Найвищий процент працевлаштування по вузам в Україні за попередній період був зафіксований в Житомирському педінституті: 85% випускників отримали роботу, 15% від направлення відмовились у зв'язку з сімейними обставинами.

На сьогоднішній день Житомирський обласний Центр зайнятості подас такі дані щодо працевлаштування громадян:

Січень-жовтень 1998 року

	Кількість незайнятих громадян
Житомир	15,1 тис.
Бердичів	8,0 тис.
Коростень	5,8 тис.
Нов.-Волпнський р-н	6,2 тис.
Вол.-Волинський р-н	4,4 тис.
Олевський р-н	3,2 тис.

Кількість незайнятих громадян, яким надано статус безробітного, в області зросла в 1,6 рази у порівнянні з відповідним періодом минулого року. Рівень зареєстрованого безробіття в області на 1 листопада 1998 року становить 5,33% працездатного населення. Безробітної молоді зареєстровано 197205 осіб. Кожний п'ятий у нашій області (віком 15-28 років) має додаткову роботу. Наукові дослідження та попередні розрахунки свідчать про те, що чисельність непрацюючої і незайнятої навчанням молоді в наступні роки буде зростати. Праців-

ники Державного Центру зайнятості Міністерства праці України вказують на такі чинники цього процесу:

- не зменшується кількість молоді, яка вступає у працездатний вік;
- зростає тенденція до вивільнення молоді як найменш конкурентноздатної робочої сили;
- зменшиться попит на ринку праці на випускників навчальних закладів;
- відбудеться скорочення прийому молоді на навчання;
- внаслідок зменшення асигнувань на науку виникатимуть труднощі у працевлаштуванні молоді з вищою освітою.

Тому основними напрямками розвитку сучасної освіти є:

- повний розвиток тих здібностей особистості, які потрібні їй і суспільству;
- включення її в соціально-цінну активність;
- забезпечення можливостей для ефективної самоосвіти.

Інститути освіти повинні розвивати у молодій людині необхідні їй і суспільству здібності до самокритичності мислення, рефлексуючої перевірки, очищення його (мислення), до постійного самокорегування, тобто утворення ціннісних рецепторів, які “забезпечують стійкість особистості в момент кризи нереалізованості. Якщо ж намічені цілі досягнуті і втрачають збуджуючу силу, ціннісні орієнтації стимулюють утворення нових цілей”.

Отже, з вищезазначеного можна зробити висновки:

1. Верховною Радою прийняті закони, в яких створено правову базу державної молодіжної політики: Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні”, Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” та Закон “Про освіту”. Соціальна робота з дітьми і молоддю здійснюється Міністерством освіти, охорони здоров’я, молоді і спорту, соціального захисту населення, праці, культури і мистецтва, внутрішніх справ.

2. Розширились можливості для професійного пошуку та самореалізації, отримання нового фаху та перекваліфікації. Але такі перспективи поки що залишаються для більшості молодих людей лише теоретичними.

3. На вибір молоді у нашому регіоні, крім економічного становища, суттєво впливає чорнобильський чинник.

4. Складний внутрішній конфлікт між власними цінностями і суспільними потребами вирішується молоддю радикальними методами, що проявляється у створенні різноманітних субкультурних угруповань.

5. Посилюється напруженість на ринку праці України за рахунок зростання частки молодих безробітних. Це стало однією з причин міграційних процесів молоді в Україні. Так за 1995-96 роки на території Житомирської обл. прибуло 53,4 тис., а відбуло 62,8 тис. осіб, тобто кількість молоді зменшилась на 9,4 тис.

6. Освіта в Україні за умов економічної та політичної нестабільності повинна стати вирішальним фактором соціалізації молодих людей. Адже молода

інтелігенція – найбільш освічена та мобільна частина інтелектуального потенціалу українського суспільства.

Львова Е.А.

О ПОДХОДАХ К ПОСТРОЕНИЮ МОДЕЛИ ВЫПУСКНИКА ВУЗА И ЗАДАЧАХ ВОСПИТАНИЯ

Как известно, каждая общественная система требует соответствующего ей человека. С одной стороны, система заказывает и создает необходимый ей человеческий материал, а с другой, социальные индивиды откликаются на такой заказ и работают на укрепление, сохранение и развитие соответствующего общественно-политического строя.

Происходящие в Украине трансформационные процессы, ориентированные на становление рыночной экономики, развитие демократии, создание правового государства на основе сосуществования мировоззренческого плюрализма, предполагают и востребуют соответствующий тип личности.

При построении модели специалиста современного рыночного общества следует исходить из парадигмы, что человек выступает одновременно и гражданином мира (носителем планетарных, общечеловеческих интересов), и гражданином Украины, и представителем социальной общности, определяющей развитие как украинского общества, так и человечества.

Если эти исходные положения принимаются, то отсюда вытекает одна из главных задач субъектов воспитания – формировать у становящейся личности чувство принадлежности к человечеству, уважения к своему дому – планете Земля и ответственности за его сохранение как среды (природной и духовной) обитания человека. Речь идет о формировании определенного типа мировоззрения (космополитического), планетарного мышления (экологического сознания с исходным принципом – “не навреди” планете, сознания терпимости, толерантности по отношению к другим народам и их культурам с желанием понять и уважать их как и свои собственные народ и культуру) и действия. Это не может не вызывать необходимость и потребность освоения языков народов мира или языков межнационального общения, изучения культур этносов, народов, континентов в единстве общечеловеческого и специфически национального, регионального их содержания. Не менее важно преодолевать антагонистический тип мировоззрения, мышления и поведения, в основе которого ориентация на враждебную противоположность, которую необходимо уничтожить. Его должен сменить антагональный тип мировоззрения, мышления и действия, базирующийся на признании противоположностей, их сосуществовании на основе компромиссов. Основанием подобного мировоззрения становится признаваемый формально или неформально принцип гуманизма. Уважение к человеку, любовь к нему, забота о нем – человеческие качества, выражающие суть принципа гуманизма, всегда являлись главной задачей прогрессивных воспитательных систем. В этом принципе выражены глубинные общечеловеческие ценно